

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Methodology) และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย ปัจจัยด้านการสื่อสาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ปัจจัยด้านการจัด

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพ และปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีผลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

2. หลังจากการทดลองใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษนักเรียนมีความสามารถในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยที่สูงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression) และการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL for Windows) มี 5 ปัจจัย โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย (KNW) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.73 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (PAR) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.15 ปัจจัยด้านการสื่อสาร (COM) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.11 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FND) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.09 และ ปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพ (PER) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.09

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษได้จัดทำกิจกรรมในการพัฒนา 12 กิจกรรมคือ

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย จำนวน 3กิจกรรม ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ การศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบดีเด่นด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย และกิจกรรมบทบาทสมมติ เวทีประชาคม (กรณีสวนส้ม)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสนุกกับเกมหรรษา (เล่นเรือโททานิค) กิจกรรมประชาธิปไตยบนต้นไม้ และกิจกรรมพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

2.3 ด้านการสื่อสาร จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมคนเก่งการสื่อสาร กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน และกิจกรรมการประกวดนักเรียนต้นแบบดีเด่นด้านวิถีชีวิต ประชาธิปไตย

2.4 ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมร้อยดวงใจสู่วิถีชีวิตประชาธิปไตยกิจกรรมบนหนทางวิถีชีวิตประชาธิปไตย และกิจกรรมธนาคารความดี

3. ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งประเมินผลจากการสังเกต แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยเดินทางไปสังเกตการณ์ในโรงเรียนพยุหะวิทยา อำเภอพยุหะ จังหวัดศรีสะเกษในทุกวันศุกร์ ในช่วงระยะเวลาทดลองใช้กลยุทธ์ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2556 จนถึงเดือนมีนาคม 2557 และจัดกิจกรรมฝึกอบรมตามกำหนดการ และเมื่อครบระยะเวลา สิ้นสุดโครงการทดลองใช้กลยุทธ์ (31 มีนาคม 2557) ได้เก็บข้อมูลหลังการทดลองใช้รูปแบบ (Post-test) โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ประเมินวิถีชีวิต ประชาธิปไตยของนักเรียน และตัวแปรอิสระที่มีผลต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน จาก การวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งมี 4 ตัวแปร คือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสื่อสาร และด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ผลจากวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หลังการทดลองใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยวิถีชีวิตประชาธิปไตย สูงขึ้นกว่าก่อนการ ทดลอง และมีค่าเฉลี่ยวิถีชีวิตประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด ศรีสะเกษผลการวิจัยเป็นดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเชิงสาเหตุ พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการสื่อสาร ปัจจัยด้าน สัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อ การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path

Analysis) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) และสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation) นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษสอดคล้องกับการศึกษาของ สายสมร ภูติมา (2554 : 37) ได้ทำการศึกษาการใช้ชุดฝึกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย วิชาประชากรกับคุณภาพชีวิต (ส 30282) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง นูรณาการความรู้สู่ประชาธิปไตย โรงเรียนแมริมวิทวิทยาคมอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 และ 4/3 จำนวน 53 คน พบว่า ชุดฝึกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย วิชาประชากรกับคุณภาพชีวิต (ส 30282) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง นูรณาการความรู้สู่ประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.67/85.30 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนจากการใช้ชุดฝึกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย วิชาประชากรกับคุณภาพชีวิต (ส 30282) โดยรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรสวรรค์ ตันมงคลกาญจน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค NH ซึ่งเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม จำนวน 12 คน พบว่า ผลการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค NH สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อค้นพบจากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษผู้วิจัยเห็นว่าการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและเป็นการสร้างความตระหนักถึงการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งวิธีการอบรมให้ความรู้นั้นสามารถบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติของสถานศึกษาได้ โดยใช้ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่ควรมีกิจกรรมควบคู่ไปด้วยและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษสอดคล้องกับการศึกษาของ คมคาย อุดรพิมพ์ (2554 : 140-149) ซึ่งได้ทำการศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของสตรีในจังหวัดมหาสารคาม ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน พบว่า ปัจจัยที่มีผล ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี คือ ระดับการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความรู้ ความเข้าใจด้านการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้สึกต่อชุมชน และการรับรู้ บทบาทที่สังคมคาดหวังต่อสตรี อธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีได้ร้อยละ 77 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ ชนาธิป บุญมัน (2554 : 127-132) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัด ยโสธร จำนวน 400 คน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในจังหวัดยโสธร มี 5 ตัวแปร คือ ความเลื่อมใสในพรรคการเมือง อิทธิพลของการ สัญญาว่าจะทำประโยชน์ให้ชุมชน ความศรัทธาในตัวนักการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมือง และความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองและสอดคล้องกับ วิทยา เจริญศิริ (2547 : 70) ซึ่งได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วน ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 297 คน พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน ส่วนมากมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ การบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละกิจกรรมขึ้นอยู่กับเปิดโอกาสให้กับประชาชนรับรู้ใน การเข้ามามีส่วนร่วม

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถี ชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียน นอกจากจะทำให้ โรงเรียนน่าอยู่ น่าเรียนแล้ว ยังทำให้ครูและนักเรียนมีการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย โดย ยึดหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ การวัชรธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ซึ่งจะส่งเสริมให้มี การขยายผลต่อไปในชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษสอดคล้องกับการศึกษาของ มยุรี ถนอมสุข (2554 : 95) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน 295 คน พบว่านิสิตภาควิชาพลศึกษา และกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย โดยที่ปัจจัยอายุ ภูมิฐานะ และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ เพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และการกล่อมเกลாதทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการวิจัยของ คิวซิคิม (2554 : 159) ได้ทำการวิจัยทัศนคติต่อข่าวสารบ้านเมืองจากหนังสือพิมพ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 765 คน พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์สูงขึ้นไปจะมีแนวโน้มการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ ในด้านความสัมพันธ์ของทัศนคติต่อข่าวสารทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์จะมีแนวโน้มการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์มีแนวโน้ม การมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสอดคล้องกับการวิจัยของ รอบบินสัน (Robinson. 1977 : 77) ได้ทำการศึกษาถึงระดับการศึกษาของผู้รับสารมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อและระดับความรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสารของบุคคล โดยกลุ่มคนที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีการใช้สื่อ และระดับความรู้ในเรื่องข้อมูลข่าวสารที่ต่างกันไปด้วย กล่าวคือกลุ่มคนที่มีความรู้สูงจะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ข้อมูลข่าวสารดี และจะเพิ่มพูนความรู้ทางด้านนี้ของตนให้มากขึ้น โดยการใช้สื่อมวลชนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ โชอิและเบคเกอร์ (Choi และ Becker. 1987: 273) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อ พบว่าการศึกษามากขึ้นที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการศึกษามีผลต่อการเลือกใช้สื่อ กล่าวคือ คนที่มีการศึกษาสูงจะอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่าคนมีการศึกษาต่ำซึ่งจะเลือกที่จะดู โทรทัศน์หรือฟังวิทยุมากกว่า

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสื่อสารเป็นการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน ครอบครัว และชุมชน อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูก

ที่ควร เป็นการสร้างจิตสำนึกเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวมตลอดจนเป็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลทั่วไปได้เข้าใจถึงการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

4. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษสอดคล้องกับการศึกษาของ พงศนิพนธ์นิมพร้าว (2547 : 61) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยาพุทธมณฑลหลังจากการศึกษาพบว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เป็นอันดับที่สองนักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีทำให้มีการมีวินัยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นवलน้อย วิจิตรกุล (2547 : 78) ซึ่งได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาคณะครุ-ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ระดับชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จากวิชาเอก 9 โปรแกรมวิชา จำนวน 242 คน พบว่า ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม 5 ตัวแปรซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวกของนักศึกษา เรียงตามลำดับจากค่าสหสัมพันธ์สูงสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับเพื่อนความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับผู้ปกครอง บุคลิกภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบรรยากาศของการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาคณะครุ-ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีจาก 5 ตัวแปร พบว่ามี 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ตัวแปรด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับเพื่อน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสัมพันธ์ ระหว่างนักศึกษากับผู้ปกครองและสอดคล้องกับ เรณูรัตน์ ประสิทธิ์เกตุ(2542 : 50)ซึ่งได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คนซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรหลังจากการทดลองพบว่านักเรียนมีการมีวินัยมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อกลุ่มนักเรียนได้ จำเป็นที่แต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มในการที่จะดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

5. ปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อูโร สิงโต(2521 : 70) ได้ทำการศึกษาบุคลิกภาพเก็บตัวและแสดงตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 15 – 17 ปีซึ่งกำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนรัฐบาล 2 แห่งจำนวน 160 คนพบว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันกับนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนชายที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่แตกต่างกับนักเรียนหญิงที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวแต่ นักเรียนชายที่บุคลิกภาพแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนหญิงที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01และสอดคล้องกับ ไคลน์(Kline. 1966 : 18 - 195) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัว ลักษณะทางอารมณ์และอาการทางประสาทกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากเด็กโรงเรียนมัธยมประสมในเมือง 138 คนและเด็กใน โรงเรียนชุมชน 40 คนผลปรากฏว่าบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและพบว่าบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าแบบของบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพนั้น ในกระบวนการทำร่างกลยุทธ์ฯ ผู้วิจัยได้เสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านนี้แล้ว ปรากฏว่าผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้ตัดกิจกรรมนี้ออกไป เนื่องจากมีกระบวนการดำเนินกิจกรรมที่ซับซ้อนและในกระบวนการจัดกิจกรรมอาจไม่สัมพันธ์กับปัจจัยด้านอื่น ๆ จึงต้องตัดกิจกรรมนี้ออกจากกลยุทธ์ฯ

การวิจัยระยะที่ 2 กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดยในกระบวนการสร้างกลยุทธ์นี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้ตัดปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพออกไปเนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะต้องใช้ทรัพยากรและองค์ประกอบในการพัฒนาจำนวนมาก จึงได้นำปัจจัยที่เหลือมาสร้างกิจกรรม ประกอบด้วย การเสริมสร้างปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย การเสริมสร้างปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างปัจจัยด้านการสื่อสาร และการเสริมสร้างปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนรวม 12 กิจกรรม ลำดับการจัดกิจกรรม เป็นดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 การบรรยายให้ความรู้
- กิจกรรมที่ 2 การศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบดีเด่นด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย
- กิจกรรมที่ 3 บทบาทสมมติ เวทีประชาคม (กรณีสวนส้ม)
- กิจกรรมที่ 4 สนุกกับเกมहरรรษา (เรือโททานิค)
- กิจกรรมที่ 5 ประชาธิปไตยบนต้นไม้
- กิจกรรมที่ 6 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- กิจกรรมที่ 7 คนเก่งการสื่อสาร
- กิจกรรมที่ 8 สร้างสัมพันธ์ผ่านนิทาน
- กิจกรรมที่ 9 ร้อยดวงใจสู่วิถีชีวิตประชาธิปไตย
- กิจกรรมที่ 10 บนหนทางวิถีชีวิตประชาธิปไตย
- กิจกรรมที่ 11 ประกวดนักเรียนต้นแบบดีเด่นด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย
- กิจกรรมที่ 12 ธนาคารความดี

การวิจัยระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทำให้นักเรียนมีการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยสูงขึ้นกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัญหาทางสังคมของเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม แนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องเริ่มที่ประชาชนทุกระดับ การให้การเรียนรู้แก่เยาวชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยยึดหลักคุณธรรม 3 ประการ ได้แก่ คารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม จึงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

1.2 ข้อค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญพบว่า การได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เหมาะสม การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชนของตนเอง เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสังคม ดังนั้น โรงเรียนควรนำเสนอเนื้อหาที่ยกย่องคน

ดี มีจิตอาสาเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี แก่นักเรียนคนอื่น ๆ ควรมีการสอดแทรกเนื้อหาในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนในชั้นเรียนเชื่อมโยงกับรายวิชาตามหลักสูตรปกติ

1.3 โรงเรียน ควรมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดาหรือผู้ปกครองในการอบรม การปลูกฝังค่านิยมในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้องเหมาะสม และบิดา มารดาหรือผู้ปกครองควรปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดี

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยของนักเรียน แต่ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมเสริมสร้างบุคลิกภาพมีความซับซ้อนและใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมซึ่งอาจไม่สัมพันธ์กับปัจจัยด้านอื่น ๆ จึงให้ตัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ออกไป ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยด้านแบบของบุคลิกภาพ และจัดให้มีกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดทำกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยของนักเรียนต่อไป

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ซึ่งข้อเท็จจริงยังมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาระดับการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กรมอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีอายุและระดับการศึกษาเดียวกัน ควรมีการวิจัยในกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบ